

Szerkesztői iroda:
Nagyenyeden
A KIADÓHIVATALBAN
hová
lap szellemi részét illető
közlemények küldendők

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
bérmentesen küldendők.
Kéziratok nem adunk vissza.

KÖZÉRDEK

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt,
félre 2 frt,
negyedévre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Élyegdíjért külön 30 kr.
Nyiltér sora 15 kr.

Közgazdasági helyzetünk.

„Istennel nem lehet perálni“ szól a legtöbb gazda és iparos s azzal — nem kutatva, hogy miként lehetne jövőre elkerülni, vagy legalább kisebbé tenni az őt ért veszteséget, — szépen megnyugszik s még jó, ha elkeseredésében nem hanyagolja el annyira teendőit, hogy léte teljesen veszendőbe menjen. Pedig a legtöbb régi módi gazda és iparos, a ki nem halad az idővel, nem veszi figyelembe a tudomány újabb felfedezéseit, a ki nem hasznosítja tapasztalatait, a beállott veszteséget csak a legkritikább esetben tulajdonítja magának, szerinte legtöbbször „a rossz sors“ okozza a bajt s „az ellen nem lehet tenni.“ Hát a ki így gondolkodik, a bizony elbukik s a mely nemzet többsége egyszerűen a végzet megmáshatatlán hatalmában véli magát, elveszti létjogosultságát az önálló nemzetek sorában.

Annál örvendesebb, ha ellenkező nézetek nyilvánulását, a szellemi erő, az okos és erős elhatározás, a szilárd kitartás eredményeit láthatjuk, mely jó példát nyújtva hatásosan képes felszervezni a lanyhaságból nemzedékünket, mely rámutat a közgazdaság és ipar terén elért haladás kézzel fogható tüneteire s a míg egyrészt a természetben mindenütt előforduló különböző veszélyek és károsodások ellen megfelelő orvosszereket nyújt, — addig másfelől a jobb, célszerűbb eljárásokra figyelmeztetve, anyagi létünk biztosítását s vagyonosodásunk másnemű utjait is megmutatja.

A mezőgazdaság s az ipar üzése hazánkban ma nem lehetséges a régi felfogás s a régi módok szerint, hatalmas a verseny minden terén, — egyfelől a nyers termelő, másfelől az

iparos államokkal szemben. És megküzdöttünk eddig és mert foly a küzdelem, meg fogunk küzdeni ezután is. Nem tagadjuk s bár fájdalommal, de el kell ismernünk, hogy sokan buktak el a küzdelemben. Hány földbirtokos, hány jó nemes család, mily sok derék iparúzó polgár pusztult el, s a mi legszomorítóbb, helyükbe nem lépett senki sem, — vagy olyanok hurcolkodtak be, kikbe bizalmunkat nem helyezhetjük, kik nem szolgálnak az illető osztály emelésére. De hát az átalakulás processusa nem jár veszteség nélkül s aki nem tud a korral haladni, fejlődni, — elhull és megsemmisül.

A szerencés átalakulás legbiztosabb elősegítőit a különböző szakiskolákban találjuk. El lehet mondani, hogy zsufova vannak s az oda tóduló fiatal nemzedék alig talál helyet. Hogy minő eredményt értünk el eddig is az iparfejlesztés terén a gazdáinknak és iparosainknak ezennel különös figyelmébe ajánlott temesvári országos kiállítás és a budapesti agyagipar kiállítás fényesen igazolja. Pedig nem is régen, az 1885-ben tartott budapesti kiállításon is meglepett a haladás és ime a mostaniak eredménye jóval felülmúlja azt, jelezve, hogy az ott nyert tanulságot minden téren felhasználják iparosaink és gyárosaink, úgy, hogy ha csak hasonló arányu fejlődésre számítunk e téren, kapcsolatosan az elhelyezést kereső pénztöke befolyásával, — a jövőt elég kedvezőnek látjuk, — kivált ha a kereskedelmi szerződések is szerencsésen lesznek megkötve s a vállalkozási és főleg a kereskedelmi szellem is hasonló arányban törekszik.

Csak egy téren nem látunk kellő haladást: a mezőgazdaság terén. Zsaroljuk a földet s majd-

nem teljesen a természet szeszélyétől függünk most is mint régen. Pedig hatalmas fejlődést láthatunk másutt s a felfedezések nagyrésze dusan jövedelmezőleg értékesíthető e szakban. És ime itt van újra az olesó romániai gabona s a romániai marhahéhozatal, mely lenyomhatja az árakat s mi — ha nem haladunk — könnyen elérhetjük egy rossz termés esetében, hogy a kevés készlet dacára sem fogunk kellő árakat elérni, — nagy termés esetében pedig olesó áron is alig fogjuk értékesíteni terményeinket. — Ezért kell tehát teljesen okszerű gazdálkodásra törekedni s ily módon elérhetjük, hogy mezőgazdasági tekintetben is a fejlődés ugyanazon a fokán állhatnánk diadalmas versenyben, a mint már az ipar terén sikeresen küzdünk más nemzetekkel. Tanulni folytonosan, tapasztalni és kitartással dolgozni — ezt kell tenni mindenkinek — s akkor bizony megsegít az Isten.

Levelezés.

M.-Forró, 1891. július 28.

Ha valaki, a ki mulatságaink iránt érdeklődve azon szempontból kísérté figyelemmel a lapokat, hogy azokról valami tudósítást olvasson, bizony annak a lehető legjobb eredményre kelle megelégednie: azzal, hogy sábol semmit sem talált. Egy hónapja már annak, hogy a kollegium falai közül kikerülve ennek a mi szárazvölgyünknek — a mely egy időtől fogva nem felel meg nevének — tapotom sorát; de annak a szomorú esetnek vagyok tanuja, hogy oly kihaltság volt és van ezen a vidéken, mintha nem élne senkisé, vagy ha él is folyton szomorkodik a természettel egygyütt — mely eső alakjában hullatja könnyeit — az elmult jobb idők felől. Bizony megrovásra méltó volna azon fiatalság, a

TÁRCA.

Abrudbánya és Zalatna szomorú napjai 1848 és 1849-ben.

(Folytatás.)

Ezen kívánataikat, tekintetbe véve az utóbbi kívánatok eredményeit, különösen a zalatnaiakat érdeklőt annyival inkább belé nem egyezhettek, mivel a falusiak minden látható vezér nélkül semmi biztosítást a nyugalom és bizonyosságra nem adhattak, hanem helyes okkal előre látható volt, hogy a következő átalános rablás, részegkedés, irtózatossá tettek, gyilkossági és száműzés lett volna, a mit kikerülni, feltett szándék vala.

Hasztalan küldettek a napkeleti részen levő oláhok bizottságokat a dühöngők lecsendesítésére; hasztalan fadaroztak bánatörvényszéki ülnök Angyel György és Jánk Juon luj Logyin tekintélyes román a nép lecsillapításában, kik is oly veszedelemben valának, hogy a dühöngők fegyverek által meglövetnek, Milidon lelkész lóháton az állásba levő népnek megmondotta és megmagyarázta a bizottság által kötött békét, mit megtudva a város némely részeiben s különösen a malmok pataka részében összesereglett néptömeg, megelégedéssel fogadta el a nyilvánított békét, toldalécul csakugyan újabb, meg újabb kívánatokat előterjesztvén azon nyilatkozattal: hogy a bizottság által kötött békére reá állanak, ha pótlékos továbbterjedő kívánataikat is elfogadják, mindezek mellett valahányszor pótlékos kívánásaik elfogadtattak és tudtokra juttatatt, mindannyiszor újabb kívánásaikat adták elő, vég nélkül. A tiszték közül látva a fenyegető veszélyt, rábírní igyekeztek a vegyes bizottságot, minden kívánásaik elfogadására, különösen kormányzszéki biztos és tanácsos Nemegeyi Jánost, ki tekintélyes állásában biza-

kodva e vidéken kevésben tapasztalt népszertségben, és tökéletesen nem ismerve a vadnép indulatjokat, kik már az ösztönzött rabló vágás által a cél fokán valának, a legmakacsabban a román nemzet és felzudult néptömeg pótlékos kívánatainak engedni még akkor sem akart, midőn a gyujtogatással fenyegető veszélyt látó n ó k is kéréseikkel ő hozzá járultak, azt állítván és méltán, hogyha pótlékos kívánásaiknak engedendnek, az összesereglett néptömeg meg nem szünend kívánásaival; csakugyan, mindamellett, hogy a választott vegyes bizottság által kötött békére és némely elfogadott pótlékos kívánataikra, a nevezett közbenjárók reábeszéltek a fellázadott népet, mindenkit a csalfa remény táplálta, midőn már a helybeli románok részükről a fel és alá járók közül többen az áldomás fizetésére is általános felzúgították a templom előtt álló városiakat, mit ezek közösen megtenni ígértek.

A kötött béke nyilvánítása alkalmával, midőn már azon három utcabeli néptömeg megállapodva lenni nyilatkozott, a vadindulat, makacsság és dulás vágyát mutatta a napnyugot (Troján) felől való nagy utcán összegyűlt, Válya-doszuluj és Trimpool falukból levő néptömeg s különösen a Hunyadmegyéből jött helységbeliek, kik sem román ajku becsületes tisztviselőnek, sem lelkésznek, sem más józan gondolkozásu románoknak mit sem engedve, a rablás, dulás és fosztogatás vágyától ösztönözve, mire a többiek is, kevés józanabb és értelmesebbek kivételével hajlandók valának, inyökre nem volt a kötött béke.

Veszve volt már Zalatna akkor, midőn nem valának képesek megátolni azt, hogy a sok ezerre menő nép felkelés, ama rendetlen nép, a felzaklatott, neki bősített oláhság, dühében majdnem tudtán kívül gyujtott és felbőszültségben könnyen vetemedet rablásra és gyilkolásra, ellepte a város utcait, melyeket teljes lehetetlen volt minden részről vődni s betődült a lakokba.

Sikeretlen volt Nemegeinek azon rendelkezése is, midőn látta volna, hogy mindazokra le nem csendesednek és meg nem nyugosznak, hogy egy mozsár-ágyut feléjük felállítottak ijesztésökre, a mitől ugyan egyelőre elszaladtak, de annál dühösebben visszatértek; és midőn többen igyekeztek a zalatnai lakosok és gornikok által a fellázadott dühöngőket nyugalomra reábeszélni, nekik mindent megígérvén, csakhogy a helyiséget a tüztől és pusztítástól megmenthessék, mintegy 1 és fél órakor d. u. a Troján-fölé vezető utcán, nappnyugotra vastag füstfelhő emelkedett és nemsokára azután több lövést lehetett hallani. Többek állítása szerint, jobbról Tóvisi Gergely szolgabíró, balról egymástól nem távol a ref. templomtól levő házakat felgyujtották, mit észrehevén a polgári örsereg egyhangulag és ismételve kiáltotta: „Árulás, tűz“ mire ezen szavak oly rémülésbe hozták a polgári örsereg csapatjait, hogy mindenik fegyvereit a földről felragadta magát rendbe szedte és a levegőbe tüzelt, mit a részletes csapatok is a tűz szó hallatára követtek, csakugyan a részletes csapatok és különösen a napnyugotti, a mint a következők mutatta és a jelenlévők közül is többen állították, nagy megkiméléssel tüzeltek ugyanarra, hogy az egész utcát ellepő néptömeg közül 5—6 elbullott és 3—4 keményebben megsebesített, holott, hogyha az utcákon egész kőfalat képező tömegre egyenes irányban és nem fejtől, hacsak behunyt szummel is tüzeltek volna okvetetlen az éppen nem távol levők közül számosan lettek volna hatál martalékai.

Ezen tüzésre a parasztok sebességgel futának a hátulsó mellék-utcaikba és a hegyekre s azonnal gyujtani kezdék a várost minden oldalról és nevezetesen a Magura nevű hegyre rugó sövény kerteket, melyekből valamint szintén a már meggyujtott házakból több épületek rögtön lángba borultak ugyanarra, hogy mindenki a tűzveszélyből menekülni igyekezett, mert egy pillanat alatt mindenfelől tüzet tettek s csaknem mondhatni nyári száraz

mely megmutatta eddig mindig, hogy ereiben ifjú vér pezseg s hogy tud vigadni úgy mint busolni hegedűszó mellett; most olyan hallgatag, olyan tevéketlen, mintha csak valamennyie egy-egy agastyánt választott volna e tekintetben követendő példányképeül: ha nem merülne fel azon enyhítő körülmény, hogy mint gazda emberek mind el vannak foglalva a most oly szorgos mezei munkákkal.

Hanem hadd lássuk, mi lesz a jövőben.

Ugyhiszem a „Közérdek“ t. olvasói közül sokan tudják azt, — vagy mert lapokból olvasták, vagy a hír szárnyán egyikéhez, másikához eljutott — hogy egy néhány ügybuzgó férfi fáradozása folytán egy olvasó-kör alakult Szent Benedeken, mely a „százszázvölgyi olvasó egyesület“ nevét vette fel. Ez egyesület tulajdonképpen semmi alapítóje nem lévén, miként alakulhatott és állhatott volna fenn, ha egyes pártoló férfiak adakozása mellett a fiatalság multságokat nem rendez, melyeken tiszta jövedelme ezen egyesület segélyezésére fordított.

Egy ilyen multság van most is készülébe, melyre a pártoló közönség figyelmét felhívom, úgy vidékünk ifjusága, mint multságunk rendezőse nevében s úgy hiszem mindnyájunknak, kik magyarok vagyunk, kötelességünk egy oly multságot pártolni, melynek jövedelme egy oly egyesületnek csekély alapítókéjéhez járul; a mely egy oly vidéken van, mint a miénk, a hol maroknyi magyarság idegen elemekkel van körülvéve s mintegy a vesztély torkában van s a hol egy államiskola működik csak arra a célra, hogy a magyar vért elfajulni ne engedje a mennyire lehet; s a mely idővel sokat tehet e tekintetben.

Másfelől bizonyára egy oly multságot fog élvezni a pártoló közönség, melynek rendezői semmi fáradságot nem kímélve oda fog szívvel-lélekkel működni, hogy mind a szemnek, mind a léleknek legyen miben gyönyörködni s hogy belőle mind gazdagságot merithessen magának, anyagit pedig az egyesületnek.

Adja az ég — a közönség pártolása mellett — a nemes magyar-ifjuság ezen multságára áldását, (de nem eső alkjában) a baj orvoslására az egyesület napról-napra több-több szellemi sikert a fáradozóknak, hogy egykor elmondhatták a költő szavaiból: „Tombolt a vész, de csak fejünk felett.“

Áldás a fáradozókra, siker a multságra!

BEDŐ BÉLA.

A fazekas ipar.

Budapesten augusztus 13-án nyílik meg az országos agyagipar kiállítás második ciklusa. Ez alkalomból Petrik Lajos budapesti állami középíparitanodai tanár, mint a kerámia terén elismert első hazai szaktekintély részletes jelentést tett, melyből — miután vármegyénkben s a szomszédos Torda-Aranyos megyében sok fazekas iparos működik, — közöljük a fazekas iparra vonatkozó, igen

idő azt észleztette, a Troján-felől vezető utcán három fajú ember halva feküdt, a mészárszék egyszerre lángba borult. A város egy pillanat alatt 15—20 helyen égett. A lángok hatalmasan terjedtek. A hely szűk, a forrószag kiálthatatlan; a rendetlenség, zűrzavar végtelen; a láma, a zaj, az alaktalan rémülés, félelem, iszonyu. Szegény Zalathna!

Ezen zűrzavart a falusiak észrevéve, siettek a letett fegyvereik felvételére, a polgári őrsereg mintegy 20—30 főből álló csapatja látva, hogy az ellentámasz a legnagyobb mértékben van, a fegyvereiket felszedni tolongó néptömegre tüzelt, alig mintegy 15—29 lépésnyi távolságra, nagyobb része pedig a csapatnak azonban, részszertint rémüléssel, részszertint szokatlanúságból és megkimélésből a légtér, minthogy azon néptömegből, mely az utcát merőben ellepte sokkal többen halálos sebet kaptak volna, így pedig csak egynehányan megsebesültek, a mészárszéken túl való hid alól lőtt a vályadózulji pap, ki a Preszákán megölt László Pistát megsebesítette.

A templomokban és egyes házakban levő városiakat midőn a hosszasan egyezkedés, békekötés következtében, a békétlenség nyugtalanítaná és már déltájra várva volna tökéletes megnyugtatót és tulajdonképpen lakássaikhoz és házaikhoz való visszamenetelüket és teendő rendelkezéseiket, azon hallásra és látásra képtelen rémülés és kétségbeesés meglepő ugyanannyira, hogy nem gondolhatott már élete megmontására sem, a polgári őrsereg elrémült, többen a legnagyobb csüggedéssel készültek, a polgárok közül ily vesztélyt látva többen házaikhoz és családjaikhoz menni kívántak, kiket csak a fenyítő parancs, állásaikban fenntartóztatott. Kászoni Ferenc szabómester; ki annakelőtte a legnagyobb bátorságot és hősiességet mutata, a borzasztó látvány következtében mihez a folytonos két napi örködése és ezáltal gyengülése járult, elájulva a templomba vitetett, a piaci templomot irtózatot riadások, jajgatások és kétségbeeső hangok

alapos észrevételekkel telt részt, melyeket nemcsak iparosaink, hanem iparhatóságaink figyelmébe ajánlunk.

A fazekasipar — mely az emberiség mindennapi szükségletét, az evő- és ivóedényt szolgáltatja, — ősrégi ipar és valószínű, hogy hazánk földjén már a rómiak által gyakorolt agyagművészet, az ezeknek uralkodását követő időszakban is folytatták, hogy az ország egyes vidékeiben, a hol jó nyersanyag állott rendelkezésre, már régen népiparra is vált. Erről a magyar népiparról először Korabinszky ad hírt, a ki az 1786. évben megjelent „Geographisch Historisches- und Produkten-Lexikon von Ungarn“ című művébe már igen sok községet említ fel, melynek lakossága leginkább az agyagművészetből élt. A felsorolt községeknek legnagyobb részében kisebb-nagyobb mértékben még ma is gyakorolják a fazekasságot.

A magyar népipar agyagáruai azért is érdekesek, mert az egyes vidékeken készített tárgyakat bizonyos modor jellemzi. Ez a modor a külső befolyásoktól elszigetelt alvsi iparosok között fejlődött ki és aprólékosan szállott. De a népiparon kívül a városokban is virágzott a fazekasipar, a mi a fazekas és kályhás cégek alapítására vezetett. A városi, gyakran bevándorolt mesterek, a kik rendszerint külföldi segédek is tartottak, már nem dolgoztak oly változatlan, jellemző modorban; készítményeiken rendszeren a kor divatának és a külföldnek befolyását észlelhetjük.

A század elején még virágzó fazekasipar mindinkább hanyatlott, sőt sok helyen teljesen meg is szűnt. A vidéki népipar csak egyes községekben tarthatta fenn magát és a régezte jómódú nép, szorgalmának ellenére elszegényedett. Ennek a hanyatlásnak okát könnyen kitalálhatjuk. A köedény és a porcellán századunk elejétől fogva napról-napra olcsóbbá lett, a zománcozott vasedény is terjedt és a fejlődő közlekedés a külföldi gyárainak jobb minőségű áruit terjesztette el, úgy, hogy a fazekasnak csak a szegényebb sorsu fogyasztó maradt meg.

Ennek az iparágak hanyatlását és egész falvak körülben szorgalmas lakosságának elszegényedését a kereskedelmi és iparkamarák már több ízben bejelentették, de sajnos, a baj orvoslására célzó teendőket illetőleg a vélemények nagyon is különböztek. A fazekas ipar emelésére szolgáló eszközök közül leginkább a szakiskolákat emlegetik, hogy fazekasaink a szükséges szakképzettséget hűjít iskolázással pótolhassák.

De az iskolázás ellen igen gyakran azt hozzák fel, hogy az iskoláknak semmi gyakorlati eredményük nincsen és feltűnő, hogy főképpen a gyárosok az iskoláknak határozott ellenségei. A gyárosoknak a maguk szempontjából igazuk lehet, de azt hiszem, hogy ez mértékadó nem lehet, mert ez úgy általános gazdasági szempontokból ítélendő meg.

A gyárak munkamegosztással dolgoznak, a gyáros tehát szakmunkást kíván u. m. korongozót, mintázót, gipszöntőt, festő- stb. és egészen feleslegesnek tartja, hogy a munkás speciális kézügyességén kívül többet is tudjon. Igen természetes is, hogy az inas, ki a gyárba

tölték el, a polgári őrsereg zavarba jött, némelyek közülük a Magura hegy felé szaladt, a gyújtogatókat elosztandók, egy szücs legény közülük az utcából meglátván egy parasztot, ki éppen a Lukács Simon-féle ház Magura-felől szövény kertét meggyújtja, stuczával lebecsülte. A dobolással összegyűjtött polgári őrsereg újból rendbeállított, azon még nem tökéletesen rendezett őrsergeből még egy néhány lövés történt az imitt-amott mutatkozókra, a kétségbeesett városiak közül, kik még kevés ezüstnemüinket, drágaságaikat és pénzeiket magokhoz vették, vagy nyugtalanító hírek következtében kézügyben tartották, főleg azon nézetből is, hogy a nagyobb cs. k. pénztárhoz, kohókat, k. épületeket és raktárokat, úgy a k. tisztikart csakugyan inkább megkimélik és oly borzasztó veszedelem a végső pusztulásig nem fogja fenyegethetni és a pénztárhoz ezeltől napokban betették részint kutakba, szemét gödrökbe, árnyékszékekbe bevették vagy beásták, részint pedig magok mellé vevén, a hirtelenniben felragadható kontóseiket, fegyvernemüket a pincékbe, kertekbe vetve, életük megmentéséről gondoskodtak és törekedtek.

A még kevéssel azelőtt csendes lakok beltartalmukat a mennyire az idő engedte, az utcára piacra, utra, kertekbe kiöntötték. A családok nagyja apraja, örege, ifja férfiak, nője, ép, bésa vagy beteg hajléktalanul az udvarra, az utcára került az egyik gazdagsága, a másik insége. A ki csak egyszer látta az ijedelem kétségbeeső torz vonásait, általában nehezedni, az érteni fogja minő rendetlen, minő ijesztő volt a Zalathnaiak utolsó menekülése a szerencsétlen bánya-városból.

Alig egy fél óra alatt a tűz immár annyira elterjedt, hogy az oltásról vagy pedig a gyújtogatók üldözéséről gondolkodni mit sem lehetett, mivel az utcákon járnak veszélyes volt s a ki házához siethetett és érkezhett többé vissza nem jött, hanem életét megmenteni igyekezett. A tiszteltek és polgári őrseregnek el nem

kerülvén, 3—4 évig csak a korong mellett ült, hasznavehetőbb segéd lesz, mint az iskolából kikerült ifju, kit ott nem a gyáros érdekeiben nevelnek, hanem a kinek oly képzést adnak, hogy az eltanultak és kellő gyakorlat alapján önálló iparos, vagy szakképzett munkavezető is lehessen. Az iskolát tehát olyképen kell szerveznünk, hogy a tanuló a gyakorlati munkának minden ágával megismerkedjék, hogy rajzolási és mintázási tudjon, továbbá anyagismét is tanuljon és végre, hogy írni, olvasni és számolni tudjon. Az önálló iparostól legalább is megkivánjuk, hogy számlát vagy üzleti leveleit megírni, s esetleg a neki való szakkönyvet elolvasni és megérteni tudja.

Az iskolákról szólva első sorban tisztába kell jönnünk azzal, hogy milyen elemet akarnak nevelni és kiknek. Nem tartom az állam feladatának, hogy csak a gyárosnak neveljen oly szakmunkást, a kiből önálló iparos sohasem lehet, mert a gyárban a munkás örökösén ugyanazon munka mellett marad, a gyártás többi ágaiból áttekintést nem kap, sőt a gyár többi helyiségébe nem is bocsátják be, kivált ha tanult ember, a ki más szemmel lát, mint a közönséges munkás. Ha tehát azt akarjuk, hogy a munkások közül a tehetségesebb elem ki is emelkedjék és az önálló iparosok is szaporodjanak, — a mit csak is iskolázással érhetünk el, az iskolákat ennek a célnak megfelelően kell szerveznünk.

Az első tennivaló ebben a tekintetben az, hogy megfelelő tantervet neveljünk, mert az eddigi kísérleteknek sikertelensége nagyrészt a tantervre vezethető vissza. Több iskolákban azt tapasztaltam, hogy az alkalmazott művezető vagy jó mintázó, vagy jó korongozó, szóval csak jó szakmunkás, de a többi művelethez nem ért, az esetlegesen alkalmazott rajztanító pedig, ki nagyobb intelligenciájánál fogva esetleg arra volna hivatva, hogy az iskola szellemi vezetője legyen, rendszerint csak rajztanító, de nem keramista. Hogy az ilyen, instrukciók nélkül magukra hagyott tantervek kapkodtak és eredményt nem értek el, ez előre látható volt, de ez nem képezhet bizonyítékot a szakiskolák életrevalósága ellen.

Az iskola célja és ennek megfelelően szervezete is kétféle lehet; azok általános jellegű szakiskolák, vagy pedig speciális célú tanműhelyek lehetnek. Az elsőket általánosabb jellegű szakiskoláknak képzelem, a melyekben fazekasokat, kályháásokat stb. úgy képezzük ki, hogy ezekből idővel művezetők, vagy önálló iparosok lehessenek. Ezeket személyzetük és fenntartásuk költségesebb volta miatt csak iparos vidékeknek központjaiban, esetlegesen fennálló polgári iskolákkal kapcsolatosan kellene felállítani, hogy ama vidékek kisiparosai fiaikat ebben a szakban nevelhessék fel. Az iskolák látogatását ösztönzőkkel a szegényebb népnek is lehetővé kellene tenni, de az eddigi tapasztalatok után csakis fazekasok fiait, vagy ezek hijában oly ifjakat kellene ösztönözni részvenni, a kik már a gyakorlatban működtek. — Az iskolák második csoportját, a tanműhelyeket csak oly községekben kellene felállítani, a hol tényleg nagyobb számú agyagiparos van és a hol rendelkezésre álló nyersanyag olyan, hogy abból a gyártottnál jobb árut lehetne készí-

tározott része a piac közepére gyülekezett és kénytelenek valának, hogy a körülöttől lángokból kimenekülhessenek és el ne égenek, vagy a dühös néptömegetől meg ne ölessenek, magokat arra elhatározni, hogy a templomokból a fegyvereket és gyermekeket kihozzák és közbevegyék, ugyszintán a többi tisztviselőket, polgárokat, asszonykat és gyermekeket, hogy a szükség esetén fegyvereik segítségével Enyedre vagy Fehérvárra menjenek és ottan a várba menekülést és oltalmat keressenek, egyszersmint mindenkit felszólította az őrsereggel együtt való menetelre.

Ezen határozásokat és tulajdonképpen elszántságokat azonnal teljesítették és csaknem az egész zalathnai magyarság lakosság vonult gyalog, egy néhány öreg s beteges asszonyokat és gyermekeket kivéve, kik három szekérré felülve, melyek közül az egyikhez a Sáfkovics István lovai befogva valának, egyik pedig emberek által vonatva. A tűz tengerből az országuton a még lángba nem levő olvasztó-kohók mellett vonultak; voltak olyanok is, kik részint egyenként, részint családostól a nem távol levő hegyekre, oldalokra, árkokba és erdőkbe húzódtak, részint bujkálva, némely románoknál szereztek menedéket, kik is némelyeket, mint ösmerősüket befogadták, némelyeket pedig — azt adván okul, hogyha ottanlétük megtudatik, kapott utasítások nyomán minden megkimélés nélkül felperzeltetnének, szép uton-módon elutasították s végre némelyek a mondottakból biztosításokat nem képezelve, további bodorgásra indultak.

Hogy Zalathának elpusztulása és rombolása már azelőtt el volt határozva, bizonyítja egy néhány romának altisztjeikhez, tisztjeikhez és polgárokhoz intézett figyelemzetése, nemkülömben bizonyítja Fészt János pénztári lovas-legény azon vallomása, hogy őt a felső malomtól való molnár még vasárnap (22-én) figyelmeztette és portékáit magához vitette, miből Zalathának a legborzasztóbb jövendőjét jósolták.

(Folyt. köv.)

teni, vagy honosítani, lene állandó rossai elsa, hogy ezek szükséges, megvizsgál, hogy a ta. Ha ennyire központi is gal kísérle ket megáll határozott a művezető az iparosok Néze egyes fazek példái a z általában n honosítanak emeltem k vel művez ből álló fe kodásra és ra, a mi. Az z teljesztése fazekra a Nézetem mbiparost szegény i esulom a ket, de n levő u. n. mert ez nek guk, sem az iskoláz iparos tek zökkel do ki jó min zsirosbogr megesen nyehesse iparos teh ga a vásá nem ritká bevett.

A h getnek, h Ezt a jels tatják, esa munkagép meletét tén van döntv rendszerit badítani a léve, de é kívánunk

A l tapasztalt kemencét bad ég a kitéve. S a bajnak, hogy job rakják be iskolázás jobb kem veti.

Na gyáraink, gokat ho hogy oly finomra ő hiszem, k kedőkre k et állítar díjért meg

Eze tőrve örv megjelent munkát is nek egy előállításá tartva sze fazekas o mely a z

Egő a kiá tenek és zönséges nyára job járt techn sok vanna Deősen, a

teni, vagy esetlegesen új áruknak gyártását lehetne meg honosítani. Ezeket a tanműhelyeket különben nem is kel- lene állandósítani; létük felesleges, a mint a község ipa- rosai elsajátították az új, vagy jobb áru készítését. De hogy ezekkel a tanműhelyekkel célt érjünk, okvetlenül szükséges, hogy mielőtt az iskola felállítását elhatározzuk, megvizsgáltsunk a nyersanyagot, tisztába jöjjünk azzal, hogy a tanműhelyben mit lehet és mit akarunk előállítani. Ha ennyire vagyunk, a kiszemelt művezetőt valamely központi iskolába kellene küldeni, hogy ott a nyersanyag- gal kísérletezzon. Ha az anyagot kipróbálták, a recepte- ket megállapították, csak akkor ereszszük a művezetőt határozott utasításokkal rendeltetésének helyére, mert ha a művezető csak kísérletezik, mikor már tanítani kellene. az iparosok bizalmát azonnal elveszti.

Nézetem szerint ez volna az egyetlen mód, hogy egyes fazekas községekben jobb árukat, mint a milyen például a zsnaimi-, vagy bunzlai edény, vagy a nálunk általában nem gyártott kőanyag árukat készítését meg- honosítsuk. A határozott utasításokat különben is azért emeltem ki annyira, mert a rúd szerint csak félig mű- velt művezetők, kik mellett esetleg még nem is szakértők- ből álló felügyelő bizottság van, nagyon hajlandók a kap- kodásra és mindenféle u. n. diszmutárgyaknak előállításá- ra, a mi nem képezheti a tanműhelyek feladatát.

Az iskolázásnak céljaként gyakran a műizlésnek fejlesztését is emlegetik; vannak műbarátok, kik minden fazékra a nemzeti géniusz bélyegét akarják rányomni. — Nézetem szerint nem jól tesszük, ha minden fazekasból műiparost akarunk nevelni; ezzel nem is igen segítenénk szegény iparos osztályunkon. Magam is nagyon megbe- csülöm a legegyszerűbb agyagtárgyon nyilvánuló műérze- ket, de nem kívánom, hogy a fazekasainkban ugys meg- levő u. n. műipari hajlamot még mesterségesen növeljük, mert ezek ugys igen sokat csinálnak, a mire sem anya- guk, sem tehetségük nincsen. A mi viszonyaink között az iskolázásnak célja csak az lehet, hogy első sorban az iparos technikai tudását emeljék, hogy a rossz eszkö- zökkel dolgozó népiparosokból idővel kisiparos legyen, a ki jó minőségű használati tárgyakat: főzőedényt, korsót, zsirosbörgyét stb. ugys elkészít, hogy ezekkel a még tö- megesen behozott zsnaimi és bunzlai edényekkel verseny- ezhessen. Ily áru kereskedelmi cikket is képez, az iparos tehát, ki ezt gyártja, nincsen arra utalva, hogy ma- ga a vásárra menjen, miatt otthon munkája szünetel és nem ritkán többlet elkölt, — mint a mennyit a vásáron bevett.

A harmadik jelszó, melyet különben mindig emle- getnek, ha a kisipar emeléséről van szó, a munkagép. Ezt a jelszót a fazekas ipar pártolói is gyakran hangoz- tatják, csakhogy nehéz e szép javaslat érvényesítése. A munkagépek rendszerint mechanikai erőt és tömeges ter- melést tételeznek fel, ezzel a kisiparosokra a kérdés el- van döntve. A legnehezebb munkát a melyet a fazekas rendszerint még kézi erővel végez és a melytől őt megsza- badítani akarók, az anyag előkészítése és a máznak ör- léme, de épen ezek a gépek nagy mechanikai munkát kívánnak és csakis tömeges gyártásnál alkalmazhatók.

A legnagyobb hiba, a melyet vidéki fazekasainknál tapasztaltam, az, hogy ritkán használnak jobb szerkezetű kemencét, sőt kezdeties égetőjük igen gyakran még sza- bad ég alatt áll, az időfáras minden viszontagságainak kitéve. Sok esetben az iparosok szegénysége oka ennek a bajnak, de gyakran az indolenciának is tulajdonítható, hogy jobb kemencét nem építenek és az árut rosszul is rakják be. Azt hiszem, hogy ezen a bajon is csak az iskolázás segíthet, mert ha a fazekas meggyőződhetik a jobb kemencének elsőbbségéről, a jó példát inkább kö- veti.

Nagy baj nálunk még az is, hogy nincsenek olyan gyáraink, a melyek kész mázakat, vagy őrlött mázanya- gokat hoznának kereskedelembe. — Arra kellene hatni, hogy oly vidéken, a hol több fazekas van, a kereskedők finomra őrlött nyersanyagokat raktáron tartsanak, sőt azt hiszem, hogy nemcsak a fogyasztókra, hanem a keres- kedőkre nézve is hasznos volna, ha az utóbbi mázórlő- ket állítana fel, melyeken a vevő fazekas mázát csekély díjért megőrölhetné.

Ezen általános bevezetés után kiállításunkra vissza- térve örvendetesen konstatáljuk, hogy a nagy számban megjelent fazekasoknak kiállított tárgyai között sok jobb munkát is láthatunk, valamint azt, hogy készítményeik- nek egy része oly anyagból való, a melyet jobb áruknak előállítására is fel lehetne használni. A gyakorlati célt tartva szem előtt, első sorban ki kell emelnem, hogy több fazekas oly jó minőségű és kivitelű főzőedényt állított ki, mely a zsnaimi főzőedényekkel is versenyezhetne.

Egészen véve azt a sajnós tapasztalást szerezhet- tük a kiállításán, hogy mindenféle cifra edényt készí- tenek és a finomabb agyagárukat utánozzák, a mire a kö- zönséges fazekasanyag nem alkalmas. A legtöbb bizo- nyára jobban tenné, ha inkább közönséges használati áru- ját technikailag tökéletesítené. Kivált az erdélyi fazeka- sok vannak ezen a tévuton, így például Tóth Sándor Décsen, a ki különben igen ügyes fazekas.

Sajnálattal tapasztalhatjuk továbbá, hogy hazánkban egyetlenegy kisiparos sem készíti a kemény, erősebben égetett bunzlai edényt és a kőanyag árukat, a melyeket külföldön még mindenhol kisiparszerűleg gyártanak. A bunzlai edényt pl. sziléziai Bunzlauban 45 iparos ké- szíti, a kik egyenkint átlag 8—10 segéddel dolgoznak; egyesek ezek közül annyira fejlesztették azletüket, hogy már gépeket is állítottak fel és gyári termelésre tértek át. Ugyanígy edényt készítenek még Szászországban és Csehországban, még pedig szintén jómódu kisiparosok. A kőanyagáru, u. m. korsókat, kancsókat, zsirosbörgyét Coblenz melletti, Höhr-Grenzhausenban és ennek mér- földre terjedő vidékén is kisiparosok készítik és minden- hol jó módot találunk, a mire az is va, hogy egyesek már gépeket szereznek be, hogy a kisebb telepekből nagyobb gyárak fejlődnek, melyek finomabb áru gyártá- sára is áttérnek. Mindezeket az árukat nagy mennyiség- ben és kizárólagosan külföldről hozzuk be, míg a gyár- tásukra szükséges nyersanyag és ügyes munkás hazánk- ban is van, a miért nagyon is hibázunk, ha fazekasainkat tulipántokkal és népies motívumokkal akarjuk boldogítani.

VEGYES HIREK.

— **Kinevezés.** Jovian Viktor a helybeli járásbíróság- nál aljegyzővé nevezett ki. Gratulálunk!

— **Grail Eleonora Krismanits Vilmosné,** a nagyenyedi állami polgári leányiskola kitűnő tanítónője, ki 21 éven át oly nagy szolgálatot tett a kezdetben nagy- on gyöngye lábán állott nőnevelés ügyének, — idült szembaja miatt nyugdíjaztatását kérte. A megyei tanítók és tanítónők nyugdíj igényeinek megállapítására kirendelt bizottság dr. Magyarai Károly szakavatott vizsgálata alap- ján sajnósan győződött meg arról, hogy a jeles tanítónő folyamodásának eleget kell tenni s így kérelmét pártoló- lag terjesztette fel a közoktatásügyi miniszteriumhoz.

— **Nekrológ.** Apostol Alajos, bányavidéki esperes és verespataki plébános e hó 26-án hosszas szenvedés után, 54 éves korában meghalt. Az elhunyt jeles térfi egyházának buzgó lelkesze és a verespataki elszigetelt ma- gyarságának társas hajlamainál, s magát megkedveltetni tudó motoránál fogva egyik összetartó kapesa volt. Ritka vendég került el a szerény jövedelme mellett is vendég- szerető, mindig jó humorúak. Lelkészi parochiáját, mely- nek kopár, sziklás talaja, — elődei által parlagon hagyott — kertjét az odakerült ifju pap dus növényzetű paradicsomná alakított át, meghozatva oda, vagy megszerelve minden elképzelhető bokrot, eszerj és gyümölcsfát, a szőlőt sem feledve ki, melynek az épület déli oldalán ké- szített a zord északi szelektől mentes díszhelyet. És mily örömmel mutogatta vendégeinek a kert szépen díszlő büszkeségeit, a tarka virággyakat, a virágdíszben pom- bázó bokrokat, a különböző kertü lugasokat, a jól gondoz- zott kanyargó ösvényeket, melyek egyenként s összesé- gükben nemes önértettel és boldogsággal töltötték el a vágyaiban egyszerű pap nemes lelkét. Most mar e szép liget is gazdátlaná lett. Nyugodtjának békével az elhunyt ember- és természetbarát porai!

— **A n.-enyedi theol. akademián** a papi szig- orlatok f. évi aug. 30. 31-én fogtak megtartatni, az alapvizsga meg septe. hó 1-én.

— **Az abrudbányai út** megrongált részeinek helyreállítási munkálatait a m. kir. kereskedelmi miniszter Ince Lajos megvállalkozónak rendelte kiadatni, ki a szerződés megkötése után a rendkívül fontos utvonál helyreállításához azonnal hozzá fog.

— **Az algyógyi fürdőn** az idény javában tartja magát — míg más fürdőkön az esős hűvös időben, di- deregnek a vendégek: itt az ásványfürdők langyos vízé- ben kellemesen üdülnek. Vendégszobák annyira telvék: hogy több vendég a falusi lakásokba szorult, utjonnan ér- kezők csak most helyezkednek be a fürdői lakhelyisé- gekbe, melyek elég kényelemmel vannak berendezve. — Vendéglői felszolgálat és ételmezés kielégítő más fürdők- hoz viszonyítva jutányosabb, minthogy ebéd háromfélével — vasárnap s csütörtökön 4 félóval — s vacsorára vá- lasztás szerint egy süttel egy óra 24 forint. Egyes szó- ba ára naponként 80 kr, egyszeri fürdés a rendes ven- dégeknek 10 kr, közbejövőknek 15 kr. — Fürdeni na- ponta kétszer szoktak, s minden vendég egy órányi időt vehet igénybe a fürdő hét helyiségben. A közlekedés Al- gyógyról a fürdőig az eddigi rossz ut kijavítása s a szikla szétröbbantása által teljesen megjavult s akár üveges hin- tóban járható. A csinosítások, építések, tánchelyiség, sé- tány stb. már előhaladást mutatnak; kívánatos hogy a tulajdonos a vendégek kényelmére és saját hasznára is tekintettel jövőben még fokozatosabban működjék a javít-ásokban. — A fürdőn ezt István napján templomozás és vig mulatság szokott tartatni. Vendégek még azon tul is maradnak szeptember vége feléig. A vendégek száma 400 körül jár.

— **Verespatak új előjárója** az aggkora miatt le- mondott, közbeesésben állott Gruber József helyébe Janky Kálmán tevékeny fiatal erő lett, kinek a sokféle igényekkel és köteleességekkel terhelt község érdekében bizonyára derék munkát kell végeznie.

— **A vizaknai fürdőn** június hó végeig 177 bel- földi és 3 külföldi vendég használta a gyógymódot. Ezen kívül több ezerre ment azon nagyszabedű fürdőzők száma, kik valamelyik vonattal kijöve, megfürdenek, néhány órát kellemesen eltöltötenek s este felé visszautaznak Nagysze- benbe.

— **A tüzoltói kormányrendelet** érvényesíthe- tése végett részletes intézkedést hűdöt ki s vármegye alispánja; egyéb baj nincs, minthogy a kormány szabályzat sokat és sok pénzbe kerülő tüzoltó eszközt rendel, közsé- geink pedig szegények s így 5—700 frtos fecsen- dők helyett legfeljebb 350 frtos, 240 és 170 frtos a pró- ba alkalmával jól működőt mintáknak megfelelő, szivó- művel ellátott nagyobb és 60 frt és 28 frt 50 kros ki- sebb fecskendőket kellett javatlatba hozni, melyeknek ára 5 év alatt törleszthető. Igen jól tennék községeink s birtokosaink, ha belátják, hogy jó gépekkel s jól be- tanult 12—24 tüzoltóval több vagyont lehet megmenteni, mint 100—200 vasvillással, s e célra ne sajnálják a pár száz forint kiadást, mely ezeket, sőt tizezreket menthet meg.

— **A helybeli szabó-iparos ifjak** f. évi augus- tus hó 9-én a nagyenyedi sétateren nyári táncmu- latságot rendeznek részben az „iparos ifj. önk. és betegs. egylete“ disz-zászlójára, részben pedig a sétateren épi- tendő fedett tánchelyiség alapja javára. Belépti díj sze- mélyjegy 50 krajcár, családjegy 1 frt 20 kr. Kezdeté dél- után 5 órakor. Kedvezőtlen idő esetén a mulatság a követ- kező vasárnap tartatik meg.

— **A marosújvári fürdőn** 43 belöldi állandó vendég volt június végéig, a helybeliek közül 50 havi bérletet váltott, 480 pedig napi jeggyel fürdött, a vidéki alkalmi látogatók 450 egyes jegyet váltottak. — Tavaly a nagymérvű katonavonulás miatt sokkal élénkebb volt a fürdő az élénkség. Az idén a tartós hideg esős idő nagyon rontotta a fürdősi kedvet.

— **A balázsfalvi magyar tanuló ifjuság** Tornyai Gyula, Szölösy Ödön, Mendl Henrik és Rónay Artur ál- tal a magy. iskola tantermében július 26-án rendezett színelőadás nagy érdeklődést keltett, a mit bizonyít az, hogy a zuhogó eső dacára oly szép közönség gyűlt össze, hogy a két tanterem zsufolva volt. — Hogy mily jól si- került, mutatja az, hogy a csekély, 30, 20 és 10 kros halyárak dacára is begyűlt 20 frt, ebből kiadás volt 8 frt 90 kr, marad tiszta jövedelem 11 frt 10 kr, mely összeg a sétatér feldíszítésére fog fordítatni! — Felülfizettek: Török Bálintné 80 kr, Simonffy Lajos 20 kr, Hander Ida 10 kr, Tornyai Lajos 7 kr, Schiessl Viktor 40 kr, Krisztian Vilmos 40 kr. — Fogadják az előadásra jelen- voltak, ugy a felülfizetők a rendezőség hálás köszönetét.

— **A szárazvámúgyi fiatallág** folyó évi aug. 9-én M.-Forróban kosaras, nyári táncvigalmat rendez sa- ját olvasó egylete javára. Családjegy 1 frt, személyjegy 50 kr.

— **Elgázolás.** A keleti vasut décei átjárójánál e hó 28-án egy szegény mérséget ember borzasztó véget ért. Marosújvárról haza indult 2 tehemes szekérrel s jéjeli idő lévén, ugy látszik elnyomta az álom. Marhái esende- sen ballagva Décsé felé, a megyei utat keresztező vasuti töltésre értek, melynek sorompója nem lehetett lebecsátva. A kolozsvárról jövő vonat ép e percben ért oda s átro- bogott a fogaton anélkül, hogy kiköltött volna. A vonat- vezető a zökkenéseket érezve, megállította a vonatot s a vasuti személyzet az akadály keresésére indult. A szegény ember elmesztett fejfel feküdt a sinek közt. Az összezu- zott szekeret s a megsekkított marhákat a vasuti árok- ban lették meg. A egyik tört lábú tehenet másnap Nagy- Enyeden át szekeren szállították haza. Nekünk egy, az elgázoló vonaton volt utas beszélt el e szerencsétlen bal- esetet.

— **Hangversenyt** hirdetett Serly Lajos operette- szerző a mult vasárnapra, de ezt a hírtelen kerekedett zápor jóformán elmosta. Hétfőn, július hó 27-én végül megdőött őse akkorácska hallgatóság, mely a zongora- virtuos szokatlan mérvű udvariassága által is támogatva, a hangverseny megtartását lehetővé tette. Előadásra ke- rültek a következő darabok: 1. Eghard. La Campanella. Zongorán előadta Serly Lajos. 2. Mayerbeer. Románcz „Hugenották“ operából. Énekelte Eöry Elemér. 3. Serly „Bánatosan zeng a madár.“ Hallgató magyar nóta. Lassu és csárdás. Zongorán előadta a szerző. 4. Gumbert. „Te kedves szem, te szép esillag.“ Éneklé Eöry Elemér. 5. Serly „Sötét-felhő.“ Hallgató magyar nóta és Hauka csárdás. Zongorán előadta a szerző. 6. Verdi. Nagy magándal. Aida operából. Énekelte Eöry Elemér. 7. Chopin. Fan- tasie Impromptu Op. 66. Zongorán előadta Serly Lajos. 8. Magyar népdalok. Énekelte Eöry Elemér. Ugy Serly zongora-játékát, mint az Eöry Elemér szép és terjedel- mes tenor hangját és érzelmes előadását többször zajosan megtapsolták. Az előadás sokszorosan nagyobb közönsé- get megérdemelt volna, de hiába az ugora idény halad a maga megszokott utjain, melyek többnyire ki a szabadba vezetnek s közönyösen tér ki a művészi produktiók elől is, ha azok a szük falak füledt levegőjének szivására akarják kényszeríteni.

— A n.enyedi róm. kath. templom harang-jaira kegyesen adakoztak. (Török Bertalané öngyűjtésének folytatása). Özv. Csiki Jánosné ivén: Pátrubán Antal 50 kr, Nürdsán Antal 20 kr, Dávidovits Ferenc 10 kr, Gajzágó Antalné 50 kr, Csiky Károly 50 kr, Temesváry Mihályné ivén: Gylér 20 kr, özv. Temesváry Gergelyné 1 frt, Temesvári János 1 frt, Temesvári Miklós 1 frt, Temesvári Gergely 1 frt, Verzár Antal 1 frt, Temesvári Mihály 50 kr, Balogh Ida öngy. ivén: Pongrácz Pál 50 kr, Szentiványi György 50 kr, Majláth Antonia 50 kr, Balogh Ida 50 kr, Szerellem Irmína 1 frt, Pongrácz Imre 50 kr, Majláth Irén 50 kr, özv. Sigmond Elekné 5 frt, (Kolozsvar) Sigmond Ákos 10 frt, Br. Eötvös Lajosné 10 frt, Szász Gabriella 1 frt, Ü. Farkas Mária 1 frt, Majláth Camilla öngy. ivén: Majláth Béla 50 kr, Majláth Anna 50 kr, ifj. Majláth Béla 50 kr, Szentiványi Gyuri 50 kr, Brenesán Majláth Eszter 1 frt, Brenesán Géza 1 frt, Majláth Camilla 1 frt. Összesen 233 frt 66 kr. Telegdy Liza és A bend Emma öngy. gyűjtése: Czeiler Eduárd 1 frt, Nagy F. Károly 1 frt, N. N. 20 kr, Demény Géza 1 frt, özv. Dornai Györgyné 50 kr, Szőke István 50 kr, Ince Sámuelné 1 frt, Dunai Albert 60 db. ezüst huszas 20 frt, Veres Albert 30 kr, N. N. 40 kr, Pánczél Sándorné 40 kr, Bálint Jánosné 40 kr, Vass József 20 kr, Hiroch István 20 kr, Domrovszky Károly 20 kr, Székely János 30 Likker József 20 kr, Gulácsi Józsefné 40 kr, Albrechtovich Alfréd 20 kr, Tőkés Iuréné 50 kr, Szász Józsefné 2 frt, Hendl Hedvig 30 kr, Buda Edéné 1 frt, Telegdi Eliz 1 frt, Ásénd Emilia 1 frt, Telegdi Károly 50 kr, Polgári Lajos 50 kr, Vajna Ádám 20 kr. Összesen 35 frt, 40 kr, Tek. Török Antal ur gyűjtése: Török Antal és neje 2 frt, Kovács Titusz 20 kr, Pap Sándor 20 kr, S. lamo. Dávid 1 frt, Salamon Johnna 20 kr, Veisz Lajos 20 kr, Török Bálint és neje 1 frt, 50 kr, Végh István 30 kr, Krengel Sándor 80 kr. Összesen 6 frt, 40 kr. Pete Dániel ur gyűjtése: Kovács Ferenc m. k. esendőr főhadnagy 3 frt, Gremperger 1 frt, Fehérmegyei takarékpénztár 2 frt, Székesfehérvári takarékpénztár 1 frt, Székesfehérvári kereskedelmi bank 1 frt, Pete Dani 2 frt. Összesen: 10 frt. (Folyt. köv.)

APRÓSÁGOK.

Láthatjuk-e saját agyvelőnket?

Ez dr. Fraser Halle véleménye szerint nem lehetetlen, Már 50 évvel ezelőtt észlelte Purkinje oseh életbuvár, hogyha szemünk mellett vagy alatt égő gyertyát mozgatunk ide-oda, miközben merőn nézünk valamely előttünk levő sötét háttérre, az előttünk levő levegő ködös ernyővé alakul át, melyen egy eresztes kép látható, mint akkor vélték „a szemreecnek nagytított képe.”

Mayo azt hitte, hogy az a szemreec véredényeinek a képe, míg Wheatson azt vélte, hogy az az edényes reohálóának az árnyéka.

Brodie ugy nyilatkozott, hogy e tümenényt egyáltalán nem képes értelmezni. Dr. Fraser Halle tovább kísérletezett s gondosan szerkesztett rajzok segítségével arra az eredményre jutott, hogy ez a kép nem más, mint az agy homlokli részletének a rajza. Észlelete szerint a kép sötét hézagoktól megszakított piros tekervényekből áll melyek közt néha fehéres színezet is mutatkozik. Ezen rajz szerinte teljesen megfelel a mellő agy tekervényeknek s az ezek közt levő barázdáknak.

A gyertyát mintegy 4 hüvelyknyire a szem alatt s körülbelül 3 hüvelykre magunk előtt kell esendesen ide-oda mozgatni. A mozgás megszüntével a kép azonnal szétoszlik. Legelőbb vörhenyes köd látszik, mire csakhamar megjelenik a határozott körvonalakat ölt a kép is. Az éj legalkalmasabb, de elsőített helyen nappal is előidézhető e meglepő látvány, de nem annyira tisztán. a+b.

Közgazdaság.

A fák nyári gondozása.

Fáink között kiváló gondot kell a gyümölcstermőkre fordítani, mint olyanokra, melyektől házi gazdasági szempontból tápanyagot, részben pedig jövedelmet is várunk.

Elérkezett azon időszak, hogy gyümölcsfáinkat megtekintjük, nem csupán a gyümölcsösben, szőlőben, hanem az ország- és dülő utok mentén levőket is s hogy utána nézzünk, vajon koronáikban vannak-e számos vízihajtások vagy egyéb oly lombokat, melyekre éppen nincs szükség. Hatalálatnak ilyenek, azokat ügyesen metszessük le, s már azért is ritkítsuk ki, hogy a termő rügyek bent a nagy árnyékban el ne gyöngüljenek és hajtásban ne induljanak s hogy a nap, valamint a levegő mindenirányban kellően érinthesse azokat, tulsűrűség folytán azok annyira elgyöngüljenek, hogy a legesekélyebb fagy is ártalmukra lehessen, vagy másként meddők maradjanak a rügyek.

Nagyon sokan panaszkodnak, hogy nincs gyümölcs, pedig sok volt rajta a virág. Az ok a fentebb említettekben és a szakszerűtlen kezelésben keresendő.

Olyan termők közt, (pl. alma körtve), melyek fűrtökben hozzák gyümölcseiket, gyakran találhatunk olyanok, melyek az egymással való érintkezés következtében rothadásnak indulnak. — Ezeket metszük ki vagy ritkítsuk.

Ha gyümölcs fáinkon levő termékeinket ritkítjuk

(kivált azok, melyekhez kevés a remény, hogy megmaradnak), azal kárt nem teszünk, noha némelyek a világot sem tennék ezt, mert azon pár krajczár értéket sajnálják. Pedig a mennyivel ritkítjuk a meglevő, sűrűn összenőtt gyümölcsöt, a megmaradt annyival nevelkedik, szebb lesz és az értéke is emelkedik.

Nem valószínű, mikor kevés gyümölcs terem a fán, hogy az nagygyá növekedjék. — Erre többször figyeltem; hanem ha sok termés van az egyik évben, szebb, nagyobb a gyümölcs, mint a másik termővekben. Sőt kevés-terméskor a gyümölcsök is satnyák, noha a fák üdezőldek és egészségnak örvendetek.

A gyümölcsnek ezen csekély mérvben való fejlődésének okát abban találom, hogy a megelőző idényben azon táprészek felvételében nem részesültek és nem voltak feloldhatók. — Tehát az augusztus és szeptemberi időszak nem volt rájuk kedvező hatással.

Ha tehát valaki gyümölcseit nagyra akarja nevelni, termőfáit e hóban és augusztusban belocsolja s ha módjában van, rothadt burgonya vagy egyéb terményfélék erjedésben indult s vízzel feloldott részeivel keverje. — Ezen módszert azért ajánlom, mivel a terményfélékben rothadt alakban is bent foglaltatnak azon szervek, melyek a gyümölcs növekedését és zamátját nagyban elősegítik.

A jelen időszak az, melyben minden élő- és fafélék a szükséges tápanyagot magukhoz veszik, a miből tavasszal a koronák fejlődő részek azonnal tápanyagot nyernek.

Laikus felfogás szerint gondolkozott az, ki azt állította, hogy július és augusztusban az öntözésnek és talajjavításnak nincs semmi előnye.

A műkertésznél már rég bevett szokás és főtényezőként szerepelt és szerepel ma is, hogy ha szép gyümölcsöt akartunk produkálni, legyen a szőlő, füge, szilva, barack, ananász stb., szokot az előző években már erősen kellett traktálni, hogy minden tekintetben, ugy hajtásokban, valamint termőrügyökben fejlődésük elég erős legyen, mert izletes, szép gyümölcsöt csak jól táplált, egészséges fa teremhet.

Ha gyümölcs fáinkat akkor traktáljuk, mikor a termés ideje a küszöbön van, késői dolog s hasonló ahhoz, mikor halálköl mellé csak akkor hívják az orvost, hogy gyógyítsa meg, midőn már elkésett a segítség.

Vannak vidékek, hol a talaj nedvessége oly mélyen alatt van (leginkább oly helyeken, hol már százados iszapok vannak), hogy a fa, kivált az almafa, gyökerei nem hatolnak oly mélyre, hogy a nedvességet elérhetné. Ez egy pár év óta a fent gyökerző fákban sok kárt tesz.

Az öntözés nyáronát oly helyeken is eszközölhetők, hol a talajnedvessége ez időszakban lehuzodik, (megjegyzendő, hogy nálunk 5 méter mélyről kutasáskor poros talajt hanytak ki s a talajvíz 10 méteren áll.)

Gyümölcsfáinkon, hogy táplálékot kívánunk, szon ismerhető fel, hogy leveleik sűrűs, hamvaszöldek, nem tökéletesen fejlődöttek s teknőalakra összehuzódnak. Gyümölcseik időről-időrel a kellő nagyságot nem érik el, sőt tonyadni is kezdenek s évi hajtásaik rövidek.

E jelek eléggé megmagyarázzák, hogy a fákknak valami bajuk van, a mi javító-szerkelet helyrehozható.

A fák gyökereinek belocsolását, a fa törstől 1 méter kerületet kiszámítva, oly területen kell eszközölni, a mily terület a fakorona szerkezete be fog és e felasott puhított talajra, hogy jó mélyen leáztassák, 2—300 liter vizet ráönthetünk.

A hol a talaj oly száraz, hogy a vizet be nem venné, mi a poros területű, szurokfekete, homok mentes talajnál fordulhat elő, ott méteres hosszú, meg hegyzett, keményfa-karókkal leszurkálunk a már megszáttatott talajba s ezáltal a nedvesség leszivárgását elősegítjük.

A fent elmitett időszakos locsolásnak, talajjavításnak azon előny van, hogy a télen bekövetkező erős hidegeknek jobban ellentállnak honi növényeink.

Ugyanezen eljárás követendő az egyéb sor gyanánt kiültetett fákkal is, kivált ottan, hol azok aljai bekövezve vannak, mely beburkolt utcákon a fák gyökerei amugy sem kaphatják meg a kívánt nedvességet, míg ha nedves, annak elpárolgása gátolva van.

Ily utcák talaja nagy melegben elér a 30 fok melege s akkor, ha a vizet reá öntjük a beültetett fák töveire, azonnal el nem párolgathat az s ekkor bekövetkezik a talaj posványosodása, a benne levő gyökerek megpállanak és beáll lassanként a fa kihalása.

Az eddigi tapasztalat azt bizonyítja, hogy burkolt utcákba oly fákat ültessünk, melyek a nagy meleget és szárazságot, vagy az állandó meleget foyton kiállják.

Ha ezen fajokon kívül a változékonyság kedvéért más fajokat ültetünk, azok számára a gyalog-járdák mellett, legalább 150 centm, ezélesen utcahosszat burkolatlan térséget hagyjunk és a sorfákat oda ültessük, melyek talaját időként tetszés szerint mivelhetjük.

(Szeged.)

MAYER MIKLÓS,
városi főkertész.

Felelős szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY.

TÖRÖK BERTALAN

Kiadótulajdonos: WOKÁL JÁNOS.

HIRDETÉSEK

Egész selyem nyomott Foulards 1 frt 20 krtól 4 frt 65 krig méterenkint (ca. 450 különböző színben) kül-öltöny és darabszámra bér és vámentesen a házhoz, a HENNEBERG G. féle cs. és kir. udvari szállító selyem gyári raktára ZÜRICHBEN. Mintákkal szívesen szolgál. Levelekre 10 kr. bélyeg.

Eladó ház

terasse-al előszobával, 4 lakó és egy fürdőszobával, konyhával, éléskamarával, 3 osztályú tágas pincével, virágos és konyhakerttel, udvarán kuttal. Ertekezhetni Folyovich Sándor kir. közjegyzőnél.

Melyik lapra fizessünk elő?

Gazdag tartalmánál, nagy terjedelménél fogva a legolcsóbb magyar lap az

13—34

„EGYETÉRTÉS”

a mely az új évvel immár 25-ik évfolyamába lépett. Ez a magyar olvasó közönség lapja Hiteles forrásokból származó értesüléseink gyorsasága, alaposága és sokasága, rovataink változatossága, kifűnösége, a különböző olvasmányok gazdag tárháza tették az „EGYETÉRTÉS”-t népszerűvé. Az országgyűlési tárgyalásokról a legreálisabb s e mellett tárgyilagos hí tudósítást egyedül az „EGYETÉRTÉS” közöl. Gazdasági rovata elismert régi tekintélynek örvend. A magyar kereskedő s gazdaközönség nem szorul többé idegen nyelvű lapra, mert az „EGYETÉRTÉS” kereskedelmi s tözsdei tudósításainak bőségével s alaposágával ma már nem versenyezhet más lap. A kereskedő az iparos s a mezőgazda megtalálja mindazt az „EGYETÉRTÉS”-ben, a mire szüksége van. Változatosan szerkesztett tárcájában, annyi regény olvasmányt ad mint egy lap sem. Két, három regényt közöl egyszerre, úgy, hogy egy év alatt 30-40 kötetnyi regényt, részint eredetit, részint a külföldi legjelesebb termékeket jó magyarságu fordításban kapnak az „Egyetértés” olvasói. A ki olvasni valót keres és a világ folyásáról gyorsan és hitelesen akar értesülni, fizessen elő az „EGYETÉRTÉS”-re, melynek előfizetési ára egy óra 1 frt 80 kr., negyedévre 5 frt s egy évre 20 frt. Az előfizetési pénzek az „EGYETÉRTÉS” kiadóhivatalába küldendők. Mutatványszámot a kiadóhivatal kívánatra egy hétig ingyen és bérmentve küld.

Nyomatott Wokál Jánosnál Nagyenyeden.